A zágrábremetei Szűz Mária-kegykép



Alkotó	Dorneck, Joseph működött Bécsben, az 1820-1830-as években
Készítés ideje	1836
Anyag	papír
Technika	rézmetszet
Méretek	magasság: 19 cm szélesség: 11,5 cm
Jelzet	kép alatt jobbra: Dorneck sc.
Felirat	Felirat: Effigies B. Mariae Virg. in Ecclesia Remete, prope Zagrabiam, in Croatia
Leltári szám	1975.2928.1
Egyéb	Előkészítő rajz + rézlemez: Esztergom, Főszékesegyházi Könyvtár, Icon 1578

Leírás

A Zágráb közeli Remete egykori pálos kolostorához tartozó csodatevő kegyszobornak ez a leegyszerűsítő, mégis találó ábrázolása egy nevezetes összefoglaló mű egyik illusztrációja. Jordánszky Elek, a pozsonyi, majd esztergomi kanonok, teológiai doktor, tinnini (Knin, Horvátország) püspök 1836-ban jelentette meg Magyar Országban s az ahoz tartozó részekben lévő bóldogságos Szűz Mária kegyelem' képeinek rövid leirása című kötetét, amelyet Eszterházy Pál hasonló témájú két könyvének (1690, 1696) nyomán, azok kibővített, javított verziójaként állított össze. A hely által megihletve – előszavában ugyanis említi, hogy Pozsonyban az Esterházy Pál által építtetett palotában nyert szállást, ahol a szerző a Mennyei koronát s annak első, rövidebb változatát megírta – valamint az országgyűlés vallási ünnepeket érintő vitáira válaszul fogott neki az írásnak. Szűz Mária kultuszhelyeinek összegyűjtésével tulajdonképpen azt kívánta bizonyítani, hogy Mária tisztelete épp olyan eleven és virágzó, mint a korábbi időkben, tehát nem indokolt az ünnepek összevonása, sem más beavatkozás a nép vallásgyakorlatába. Valamennyi tételhez készült egy vagy két metszet – vagy csak magáról a kegyképről, vagy a kegyképről és az oltárról is – amelyeket metszet-előképek, illetve ceruza- és tollvázlatok alapján szinte kivétel nélkül a bécsi Dorneck készített el. Az ő működéséből majdhogynem csak ezen illusztrációkat ismerjük. A zágrábremetei kolostor és templom, illetve a csodatévő Mária-szobor ismertetése az 59. szám alatt, a 122-123. oldalon szerepel, a két szöveges oldal közötti számozatlan lapon a rézbe metszett ábrázolással. Ugyanezen kegyhelyről és képről Esterházy Pál a 41. számon értekezett az első könyvében. Fontos adalék, hogy az 1836-ra datált metszetelőkészítő tollrajzot az esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár őrzi (ltsz. Icon 1578), számos további rajzzal és néhány nyomólemezzel együtt, amelyek ugyancsak e könyvhöz készültek. A hagyomány szerint Isquirinus, az első néhány itt élő remete superiorja hozta magával a szobrot, amelyet a máriavölgyi (Mariathal, Marianka) kegyszobor másolatának tartanak. Ez utóbbiról a kutatás úgy tartja, hogy 1240-1260 körül faraghatta egy ismeretlen mester. A remetei szobor típusa, illetve ábrázolása nagyon hasonlít néhány más Mária-kegyszoborhoz, leginkább a beszterceihez (Máriabeszterce, Máriabisztrica, Marija Bistrica, zágrábi püspökség), a stotzingi (Lajtaszék, Štucinga, egykor győri püspökség, ma eisenstadti püspökség), valamint természetesen a máriavölgyihez. A zágrábmonostori kegyszobor számára a XVII. században külön kápolnát építtettek: nagyszabású ünnepség keretében 1654. április 12-én vitték át oda addigi helyéről. Esterházy Pál leírásában az olvasható, hogy pestis, háború idején, illetve amikor „más valami nagy változás következett," a szobor tündökölve lebegett a templom felett. A Dorneck-féle metszeten a szobor körül sugarakkal

jelzett ragyogás - a Mária-ábrázolásokon megszokott dicsfényen túl - talán ezt az isteni fényt is hivatott érzékeltetni. (Sebő Judit, 2021)

Kiállítások
• 2021 Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, "Pálosok"- rendtörténeti kiállítás

Bibliográfia
• Urbán Máté: „Pálos zarándokhelyek a késő középkori Magyarországon.” In: Vallástudományi Szemle 1/2009.
• Tüskés Gábor – Knapp Éva: Népi vallásosság Magyarországon a 17–18. században. Budapest, 2001. 373–376.
• Tüskés Anna: „A pócsi Mária-kegykép kisgrafikai ábrázolásai.” In: Ars Perennis. CentrArt Művészettörténeti Műhely Tanulmányok, 2010, 267-284.
• Dr. Szilárdfy Zoltán: „A magyarországi kegyképek és -szobrok tipológiája és jelentése.” In: Barna Gábor - Bálint Sándor: Búcsújáró magyarok. Budapest: Szent István Társulat, 1994, 337-338.
• Szilárdfy Zoltán – Tüskés Gábor – Knapp Éva: Barokk kori kisgrafikai ábrázolások magyarországi búcsújáróhelyekről. Budapest, 1987.
• Serfőző Szabolcs: A sasvári pálos kegyhely története: A zarándoktemplom kialakítása és kegyszobrának kultusza a 18. században. Budapest, 2012
• Magyar Zoltán: „A csodás képmás. Kegyképekhez fűződő mondák a magyar folklórban.” In: Ethno- Lore 32. Népi kultúra – népi társadalom (Az MTA Néprajzi Kutató Intézetének Évkönyve), 2015, 219-292.
• Jordánszky Elek: Magyar Országban's az ahoz tartozó részekben lévő bóldogságos Szűz Mária kegyelem’ képeinek rövid leirása. Pozsony, 1836